

JEL F29; F43;M21;O31

Шергіна Лідія Антонівна

к.е.н., доцент,

Київський національний

економічний університет ім. Вадима

Гетьмана, Україна

ORCID: 0000-0001-9031-0616

e-mail: shergina.lidiya@kneu.edu.ua

Shergina Lidiya

PhD, Associate Professor

Kyiv National Economic University

names after Vadym Hetman, Ukraine

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Анотація. Досліджено інноваційну бізнес-модель, як найбільш ефективний підхід до управління підприємством, де ключовим фактором успіху стають інновації в продуктах, процесах та послугах. Доведено, що ця модель передбачає інтеграцію передових технологій, глобальних ринків, креативних рішень та адаптивних стратегій, які дозволяють компаніям залишатися конкурентоспроможними в умовах постійних змін на світовій арені.

Ключові слова: бізнес-модель, інновації, глобальна економіка, міжнародні ринки

Жемба Алла Йосипівна

к.е.н., доцент

Національний університет водного господарства та

природокористування, Україна

ORCID: 0000-0003-0268-3258

a.i.zhemba@nuwm.edu.ua

Zhemba Alla

PhD, Associate Professor

National University of Water and

Environmental Engineering, Ukraine

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE BUSINESS MODELS IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES

Abstract. The innovative business model as the most effective approach to enterprise management is investigated, where the key factor of success is innovation in products, processes and services. It is proved that this model involves the integration of advanced technologies, global markets, creative solutions and adaptive strategies that allow companies to remain competitive in the face of constant changes on the world stage

Keywords: business model, innovations, global economy, international markets

Розвиток інноваційних бізнес-моделей є ключовим трендом глобалізації, знаходить підтвердження в багатьох сучасних процесах, які відбуваються у світовій економіці, політиці, науці та суспільстві. Інновації стали основою для зростання, підвищення конкурентоспроможності та сталого розвитку.

Такі моделі, як штучний інтелект (AI), автоматизація, Інтернет речей, великі дані (Big Data) та блокчейн, змінюють способи ведення бізнесу та впливають на розвиток міжнародного бізнесу[1]. Ці технології дозволяють корпоративним структурам взаємодіяти безпрецедентно швидко, а споживачам отримувати

продукти і послуги, незалежно від географічного розташування. Наприклад, глобальні платформи на кшталт Amazon чи Alibaba створили інноваційні бізнес-моделі, які змінили світову торгівлю. Аналітика великих даних дозволяє компаніям збирати, аналізувати та використовувати інформацію про клієнтів, ринки і тренди для прийняття стратегічних рішень[2]. Штучний інтелект допомагає автоматизувати бізнес-процеси, прогнозувати попит, оптимізувати виробництво та покращувати обслуговування клієнтів. Це дозволяє глобальним компаніям підвищувати свою ефективність і реагувати на зміни в реальному часі.

Глобалізація підтримується розвитком цифрових платформ та комунікаційних інструментів [2]. Соціальні мережі, хмарні сервіси, мобільні додатки дозволяють миттєво передавати інформацію і знижують бар'єри при виході на міжнародні ринки. Інноваційні моделі у сфері фінтех (PayPal, Stripe) дозволили спрощувати міжнародні фінансові операції, а також розвивати електронну комерцію, яка стала фундаментальною складовою глобальної економіки.

В свою чергу, глобалізація створює умови для швидкого обміну знаннями та ідеями через міжнародні наукові й дослідницькі програми (ЄС Єразмус+, Міжнародний Вишеградський фонд, «Horizon Europe»[3], ГО «Eureka»[4]). Ці моделі підривають традиційні бізнес-схеми, пропонуючи нові можливості для підприємців та змінюючи правила гри у глобальному масштабі. Інноваційні моделі співпраці, такі як відкритий код (open source) або відкриті інновації (open innovation) [5], сприяють прискоренню наукових досягнень і розвитку нових технологій. Завдяки інтернету, дослідники можуть швидко обмінюватися даними і результатами, що допомагає пришвидшити процеси розробки нових продуктів і послуг. Інноваційні моделі, зокрема економіка спільного використання (sharing economy)[6], яка включає такі компанії, як Uber та Airbnb, або модель платформного бізнесу [7], коли підприємства створюють онлайн-платформи для взаємодії різних учасників ринку, наприклад, постачальників і споживачів. Ці моделі дозволяють компаніям масштабуватися швидше, мінімізуючи операційні витрати та спрощуючи вихід на нові ринки. Стратегії, орієнтовані на глобальні ринки, включають адаптацію продуктів до місцевих потреб, використання глобальних ланцюгів постачання та диверсифікацію ризиків.

Глобальні виклики, як-от зміна клімату, нестача ресурсів і демографічні зміни, сприяють розвитку інноваційних моделей сталого розвитку [8]. Глобальні підприємства часто стикаються з викликами, пов'язаними з регіональними економічними кризами, геополітичними ризиками, екологічними проблемами та соціальними змінами. Інноваційна модель глобального бізнесу передбачає швидку адаптацію до таких викликів. Компанії впроваджують стійкі практики, екологічно безпечні рішення та корпоративну соціальну відповідальність (CSR), що допомагає їм зменшувати негативний вплив на довкілля і суспільство. Інновації у сфері стійкості також допомагають компаніям підвищувати свою репутацію та довіру серед споживачів. Інновації не обмежуються технологічною або економічною сферою. Соціальні інновації, як-от краудфандинг, онлайн-освіта (МООС), віддалена робота, змінюють те, як суспільства взаємодіють і вирішують спільні проблеми. Ці моделі допомагають мобілізувати ресурси та знання для вирішення як глобальних, так і локальних викликів.

В економічному розвитку України постають такі перепони, як обмежений доступ до фінансових ресурсів для інноваційних стартапів, наявність бюрократичних перепон і складність у веденні бізнесу [9]. Для повоєнної відбудови важливо використати такі можливості глобалізації, як, по-перше, підтримка з боку міжнародних фінансових установ та організацій, які надають фінансову та технічну підтримку для реалізації інноваційних проектів. По-друге, зростаюча кількість технопарків, інкубаторів, акселераторів (таблиця 1).

Таблиця 1

**АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ**

№ з/п	Компоненти інноваційного розвитку	Інструменти інноваційного розвитку
1	Впровадження нових технологій	<i>Цифрова трансформація:</i> розвиток IT-інфраструктури, електронного урядування і цифрових платформ
		<i>Інноваційні стартапи:</i> фінансові технології (FinTech), штучний інтелект (AI), блокчейн
2	Політика та підтримка інновацій	<i>Державна підтримка:</i> гранти, пільги та інвестиційні стимули для технологічних компаній і стартапів; програми підтримки інноваційних екосистем
		<i>Правова база</i>
3	Освіта та підготовка кадрів	<i>Освітні ініціативи:</i> програми з технологічної освіти, STEM-освіта
		<i>Співпраця з бізнесом:</i> співпраця між освітніми установами та бізнесом
4	Інвестиції та фінансування	<i>Залучення іноземних інвестицій:</i> іноземні інвестиції у високотехнологічні і інноваційні проекти, венчурний капітал, бізнес-ангели
		<i>Краудфандинг:</i> краудфандингові платформи як альтернативні джерела фінансування
5	Інфраструктура для інновацій	<i>Технопарки і бізнес-інкубатори</i>
		<i>Цифрові платформи</i>
6	Глобальна інтеграція	<i>Міжнародна співпраця:</i> міжнародні дослідницькі проекти, технологічні форуми, виставки, співпраця з міжнародними компаніями і науковими установами
		<i>Експорт інновацій</i>

Джерело: складено авторами за [8:9]

За даними Світового Банку, на початку 2024 року глобальна активність посилилася, проте очікування щодо глобального зростання в 2024 році не випрадалися, глобальні перспективи на сьогодні залишаються пригніченими: як для країн з розвинутою економікою, так і для країн з ринком, що розвивається [10]. Розвиток інноваційних бізнес-моделей є не тільки важливим трендом глобалізації, але й рушієм перетворень, які змінюють різні аспекти нашого життя. В умовах глобальних викликів інновації стають критично важливими для забезпечення конкурентоспроможності, адаптивності та стійкості економік і суспільств у світі, що швидко змінюється. Ці моделі відкривають нові можливості для міжнародної співпраці, економічного зростання та вирішення глобальних проблем.

Література

1. Пантелєєва Н.М., Дідковський Р.М. Сучасні технології обробки даних і знань для реального сектору економіки: технологічний, економічний та соціальний ефекти. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. Том 31 (70). № 4,. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_2/25.pdf
2. Семенов А. Ю. Цифрові технології в умовах формування цифрової економіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА*. вересень 2020. № 19(47). С. 20–28
3. Портал “Horizon Europe”. URL: https://commission.europa.eu/index_en
4. Innovation beyond borders.ΣEureka. URL: <https://eurekanetwork.org/>
5. Відкриті інновації. URL: <https://www.craftinnovations.com.ua/open-innovation>
6. Тимошенко І.В., Нащекіна О.М. Шерингова економіка: теоретичний зміст і маркетингова інтерпретація. *Економічна теорія та право*. 2024. № 2(57). С.6-24. URL: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-57-2-6>
7. П'ять засад створення платформного бізнесу. Глобальні тренди та актуальні інсайти від бізнес-девелоперської компанії Strategic.30 липня 2022. URL: <https://teletype.in/@strategicinsights/5-platform-business-concepts>
8. Оцінка інноваційного розвитку та структурні трансформації в економіці України: колективна монографія/[Єгоров І.Ю., Бажал Ю.М., Кіндзерський Ю.В. та ін.] НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України К.: 2023. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Otsinka-innovatsijnoho-rozvytku.pdf>
9. ОDOTIUK I.V. Перспективні тренди інноваційного розвитку глобальної та національної економік. *Ефективна економіка*. 2010. № 4 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=180>
10. Global Economic Prospects. The World Bank Group. The World Bank 2024. URL: https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects?intcid=ecr_hp_header-B_2024-06-11-GEPReport

References

1. Panteleeva, N.M., Didkovskyi, R.M. (2020). Modern data and knowledge processing technologies for the real sector of the economy: technological, economic and social effects. *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadskyi*. Volume 31 (70), 4. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_4/31_70_4_2/25.pdf
2. Semenog, A. Yu. (2020). Digital technologies in the conditions of the formation of a digital economy. *Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". "Economics" series: scientific journal. Ostrog: Type of NaUOA*. 19(47), 20–28.
3. Portal “Horizon Europe”. URL: https://commission.europa.eu/index_en
4. Innovation beyond borders.ΣEureka. URL: <https://eurekanetwork.org/>
5. Open innovation. URL: <https://www.craftinnovations.com.ua/open-innovation>
6. Tymoshenko, I.V., Nashchekina, O.M. (2024). Sharing economy: theoretical content and marketing interpretation. *Economic theory and law*.2(57),6-24. URL: <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2024-57-2-6>
7. Five principles of creating a platform business. Global trends and relevant insights from the business development company Strategic. July 30, 2022. URL: <https://teletype.in/@strategicinsights/5-platform-business-concepts>
8. Evaluation of innovative development and structural transformations in the economy of Ukraine: a collective monograph/[Yehorov I.Yu., Bazhal Yu.M., Kindzerskyi Yu.V. etc.] National Academy of Sciences of Ukraine, State University of Economics and forecast. National Academy of Sciences of Ukraine K.: 2023. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Otsinka-innovatsijnoho-rozvytku.pdf>
9. Odotiuk, I.V. (2010). Promising trends of innovative development of global and national economies. *Efficient economy*. 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=180>
10. Global Economic Prospects. The World Bank Group. The World Bank 2024. URL: https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects?intcid=ecr_hp_header-B_2024-06-11-GEPReport